

Вплив пандемії COVID-19 та повномасштабної війни на ІТ-компанії

Марина Аверкіна,

д. е. н., професор,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: averkinam@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-1517-6434

Антон Матвієєв,

аспірант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: matvieievay@krok.edu.ua,

ORCID: 0009-0000-3526-3108

Події останніх років мали величезний вплив на діяльність компаній. Спочатку пандемія COVID-19 перевела працівників на віддалену роботу, порушила ланцюги поставок, майже зупинила цілі галузі, такі як туризм та розваги. Потім повномасштабна війна в Україні призвела до зниження ділової активності та попиту, переміщення підприємств на Захід країни, мобілізації співробітників, проблем з енергопостачанням.

Згідно з даними Світового банку, за перший рік пандемії COVID-19 продажі чверті компаній впали на 50%, а в середньому на 27%, 65% бізнесів скоротили витрати на оплату праці, 11% звільнили працівників. В цей же час 34% компаній збільшили використання Інтернету, соціальних мереж та цифрових платформ, 17% інвестували в нове обладнання, програмні та цифрові рішення [1]. Для ІТ-компаній все це означало як нові виклики, так і нові перспективи.

Одним з перших викликів була неможливість працювати в звичайному режимі в офісах. Стався вимушений і терміновий перехід на віддалений тип роботи, що призвело до складнощів з організацією праці співробітників вдома: відсутність необхідного обладнання та умов для роботи, ненадійний доступ до мережі Інтернет, проблеми із забезпеченням конфіденційності даних компаній та клієнтів, питання інформаційної безпеки.

Одночасно почалася стрімка трансформація багатьох виробничих процесів та діджиталізація, що вимагало додаткових інвестицій. Хвороби співробітників, їхній важкий емоційний стан, постійний стрес позначились на продуктивності праці. Закриті кордони та карантини, глобальна невизначеність, незрозумілість ситуації, постійні зміни в обмеженнях ускладнювали планування і прийняття рішень. Загальний спад ділової активності у світі і труднощі окремих клієнтів призводили до скасування або затримки частини проєктів.

Однак, незважаючи на всі виклики, завдяки попиту на цифрові рішення ІТ-сектор швидко відновився і почав зростати. Багато бізнесів оновлювали інформаційну інфраструктуру, переводили діяльність в онлайн, з'явилися нові замовники і проєкти. В Україні за результатами 2020 року експорт комп'ютерних послуг виріс на 20% і перевищив 5 млрд дол. США, зайнявши перше місце в експорті послуг і друге місце в загальному експорті. У 2021 році він виріс ще на 38%, досягнувши майже 7 млрд дол. США [2]. В результаті це призвело до нових

викликів – дефіциту кадрів, складнощів з розширенням діяльності і пошуком нових співробітників.

Початок повномасштабної війни в Україні вплинув негативним чином на діяльність майже в усіх галузях господарства, не стали виключенням і ІТ-компанії. Досвід кризового управління під час пандемії COVID-19 багато в чому допоміг, але з'явилися нові специфічні виклики.

Одразу ж почалася масова міграція співробітників, які виїжджали за кордон або на Захід країни. Більшість працівників переживали важкий емоційний стан та стрес. В таких умовах перші кілька тижнів багато людей не могли працювати, що призводило до затримок та зупинок цілих проєктів. Компанії надавали співробітникам фінансову, інформаційну та психологічну допомогу, організовували переїзди та пошук житла.

За період весна-літо 2022 року ІТ-компаніям вдалося стабілізувати діяльність і налагодити роботу в нових умовах, але восени з'явилися нові виклики. Обстріли інфраструктури, відключення електроенергії, повітряні тривоги перешкоджали роботі. Компаніям довелося готувати офіси до автономної роботи, закуповувати генератори, старлінки та павербанки, що призводило до додаткових витрат.

На початку більшість іноземних замовників намагалися підтримувати Україну й продовжувати співпрацю, але через очевидні ризики та подальшу невизначеність ситуації деякі з них почали переносити проєкти в інші країни. Шукати нових клієнтів стало набагато складніше. Частина співробітників залишилась без роботи, хоча деякий час компанії намагались їх не звільняти. Ще одним викликом стала мобілізація фахівців і обмежені можливості їх бронювання.

Велике зростання часів пандемії змінилося падінням. Завдяки результатам січня та лютого, у 2022 році експорт комп'ютерних послуг також виріс, хоча і лише на 5,8% до 7,3 млрд дол. США [2]. 2023 рік став першим за роки незалежності України, коли ІТ-сектор не показав зростання: експортна виручка зменшилась на 8,5% до 6,7 млрд дол. США [3]. За дев'ять місяців 2024 року експортний виторг ІТ-послуг становив майже \$4,8 млрд дол. США. Це на 4,9% менше, ніж за аналогічний період у попередньому році. За оцінками команди досліджень Львівського ІТ Кластера, на кінець 2024 року очікується зменшення обсягів експорту від 4% до 6% у порівнянні з попереднім роком, тобто до 6,3-6,45 млрд дол. США [4].

Отже, на протязі останніх років ІТ-компанії стикнулися з цілою низкою викликів. До більшості змін, пов'язаних з пандемією COVID-19, компаніям вдалося успішно пристосуватися і навіть скористатися новими можливостями для зростання. Що стосується викликів, пов'язаних з повномасштабною війною, то вони продовжують негативно впливати на діяльність окремих компаній і на ІТ-галузь України в цілому, і цей вплив, ймовірно, буде відчуватися навіть після закінчення війни. Власне наступні наші дослідження будуть спрямовані на окреслення пріоритетних напрямів подолання наявних негативних тенденцій в організаціях ІТ-галузі.

Список використаних джерел

1. *How COVID-19 is Affecting Companies Around the World. The World Bank.* URL: <https://www.worldbank.org/en/news/infographic/2021/02/17/how-covid-19is-affecting-companies-around-the-world> (дата звернення: 05.11.2024)
2. *Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України.* URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 08.11.2024)
3. *Без зростання: підсумки експорту IT-послуг за 2023 рік. Lviv IT Cluster.* URL: <https://itcluster.lviv.ua/bez-zrostannya-pidsumky-eksportu-it-poslug-za-2023-rik> (дата звернення: 08.11.2024)
4. *Найгірший квартал і ймовірне падіння до кінця року. Аналізуємо, що відбувається з українським IT-експортом. DOU.* URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-third-quarter-2024> (дата звернення: 08.11.2024)